

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

6 päivänä lokakuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa — Asetus (EY) N:o 2201/2003 — Vireilläolovaikutus — 16 artikla ja 19 artiklan 1 ja 3 kohta — Asumuseromenettely ensimmäisessä jäsenvaltiossa ja avioeromenettely toisessa jäsenvaltiossa — Tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivalta — ”Ratkaistun” toimivallan käsite — Ensimmäisen menettelyn raukeaminen ja uuden avioeromenettelyn aloittaminen ensimmäisessä jäsenvaltiossa — Seuraukset — Jäsenvaltioiden välinen aikaero — Vaikutukset menettelyyn asian vireille panemiseksi tuomioistuimissa

Asiassa C-489/14,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 31.10.2014 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 4.11.2014, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

A

vastaan

B,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas ja C. G. Fernlund (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies I. Illéssy,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.6.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— A, edustajinaan T. Amos, QC, ja barrister H. Clayton,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään M. Holt, avustajanaan barrister M. Gray,

— Euroopan komissio, asiamiehenään M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.9.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1) 19 artiklan 1 ja 3 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat A ja B ja jossa on kyse heidän avioerostaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 2201/2003

- 3 Asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, 1 kohdassa vahvistetaan tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännöt, joita sovelletaan jommankumman puolison asuinpaikan, heidän kansalaisuutensa tai Yhdistyneen kuningaskunnan tapauksessa kummankin puolison ”kotipaikan” perusteella.
- 4 Asetuksen 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Asian paneminen vireille tuomioistuimessa”, säädetään seuraavaa:
”Asian katsotaan tulleen vireille tuomioistuimessa:
 - a) ajankohtana, jona haastehakemus tai vastaava asiakirja jätetään tuomioistuimeen edellyttäen, että hakija ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin haasteen antamiseksi tiedoksi vastaajalle;
 - tai
 - b) jos asiakirja on annettava tiedoksi ennen sen jättämistä tuomioistuimeen, ajankohtana, jona tiedoksiannosta vastaava viranomainen ottaa sen vastaan, edellyttäen, että hakija ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin asiakirjan jättämiseksi tuomioistuimeen.”
- 5 Asetuksen 19 artiklan otsikko on ”Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevia kanteita, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen.

2. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa pannaan vireille vanhempainvastuuseen liittyviä kanteita, jotka koskevat samaa lasta ja samaa asiaa, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan lykättävä asian käsittelyä, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen.

3. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, on jätettävä asia tutkimatta.

Tällöin asian myöhemmin vireille pannut kantaja voi siirtää asian siihen tuomioistuimeen, jossa kanne on ensiksi pantu vireille.”

Asetus (EY) N:o 44/2001

- 6 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) kumottiin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1215/2012 (EUVL L 351, s. 1).
- 7 Asetuksen N:o 44/2001 27 artiklassa, joka kuului asetuksen II luvun 9 jaksoon, jonka otsikko oli ”Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet”, säädettiin seuraavaa:

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

2. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan vuoksi jättää asia tutkimatta.”

Brysselin yleissopimus

- 8 Asetuksella N:o 44/2001 korvattiin jäsenvaltioiden välisissä suhteissa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä 27.9.1968 tehty yleissopimus (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna myöhemmillä uusien jäsenvaltioiden tähän yleissopimukseen liittymisestä tehdyillä yleissopimuksilla (jäljempänä Brysselin yleissopimus).
- 9 Brysselin yleissopimuksen II osaston 8 jaksoon, jonka otsikko oli ”Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet”, sisältyvässä 21 artiklassa määrättiin seuraavaa:

”Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan vuoksi jättää asia tutkimatta.”

Ranskan oikeus

- 10 Siviiliprosessilain (code de procédure civile) 1111 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos tuomioistuin kuultuaan kumpaakin puolisoa välirikon taustoista toteaa, että hakija pysyttää hakemuksensa, se antaa määräyksen, jolla se voi joko osoittaa asianosaisille siviililain 252-2 §:n mukaisesti uuden sovitteluyrityksen tai sallia puolisoiden välittömästi panevan vireille avioerokanteen.

Molemmissa tapauksissa se voi määrätä kaikista siviililain 254–257 §:ssä säädettyistä turvaamistoimista tai osasta niistä.

Kun tuomioistuin sallii avioerokanteen nostamisen, se muistuttaa määräyksessään tämän lain 1113 §:ssä säädettyistä määräajoista.”

- 11 Siviiliprosessilain 1113 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ainoastaan puoliso, joka teki alkuperäisen hakemuksen, voi jättää avioerohaasteen kolmen kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta.

Mikäli puoliset pääsevät sovintoon tai kannetta ei ole nostettu 30 kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta, määräys on kokonaan mitätön, myös kanteen nostamisen sallimisen osalta.”

- 12 Lain 1129 §:ssä säädetään, että ”asumuseromenettelyyn sovelletaan avioeromenettelyä koskevia sääntöjä”.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 13 Ranskan kansalaiset A ja B avioituivat Ranskassa 27.2.1997 tehtyään Ranskan oikeuden mukaisen avioehtosopimuksen, joka perustui omaisuuden erillisyyteen. He asettuivat Yhdistyneeseen kuningaskuntaan vuonna 2000. He saivat kaksoset vuonna 1999 ja kolmannen lapsen vuonna 2001. Perhe asui Yhdistyneessä kuningaskunnassa kesäkuuhun 2010, jolloin puolisoiden erillään asuminen alkoi, kun B muutti pois perheen kodista.
- 14 B jätti 30.3.2011 asumuserohakemuksen tribunal de grande instance de Nanterren (Ranska) perheasioiden tuomarille.
- 15 A reagoi aviomiehensä vireille panemaan menettelyyn jättämällä 19.5.2011 huollettavinaan olevien lasten elatusapua koskevan hakemuksen Child Support Agencyyn (elatusaputoimisto), minkä jälkeen hän jätti 24.5.2011 avioerohakemuksen ja erillisen elatusta koskevan hakemuksen Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimissa.
- 16 High Court of Justice (England & Wales), Family Division jätti kuitenkin 7.11.2012 A:n suostumuksin avioerohakemuksen tutkimatta asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan nojalla.
- 17 Tribunal de grande instance de Nanterren perheasioiden tuomari antoi 15.12.2011 määräyksen sovittelun tuloksettomuudesta ja totesi, että lapsiin liittyvät kysymykset, elatusvaatimukset mukaan luettuna, oli käsiteltävä Yhdistyneessä kuningaskunnassa mutta että Ranskan tuomioistuimilla oli toimivalta antaa tiettyjä väliaikaisia määräyksiä. Tuomari määräsi B:n maksamaan A:lle elatusapua 5 000 euroa kuukaudessa. Cour d’appel de Versailles (Ranska) pysytti tämän määräyksen 22.11.2012 antamallaan ratkaisulla.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että koska kannetta ei ole nostettu 30 kuukauden kuluessa siitä, kun ranskalainen tuomioistuin antoi määräyksen sovittelun tuloksettomuudesta, määräyksen sisältämät määräykset raukesivat keskiyöllä 16.6.2014.
- 19 B jätti 17.12.2012 erääseen ranskalaiseen tuomioistuimeen avioerohakemuksen. Hänen hakemuksensa todettiin kuitenkin 11.7.2013 lainvastaiseksi sen vuoksi, että se ei voinut menestyä, koska asumuseromenettely oli vireillä.

- 20 A jätti 13.6.2014 uuden avioerohakemuksen erääseen Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimeen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että A pyrki tuloksetta siihen, että hakemus tulisi vireille vasta 17.6.2014 yksi minuutti keskiyön jälkeen.
- 21 B puolestaan jätti 17.6.2014 klo 8.20 Ranskan aikaa toisen avioerohakemuksen erääseen ranskalaiseen tuomioistuimeen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että kellonaika Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli 7.20 ja että tuohon aikaan olisi ollut mahdotonta saattaa asiaa vireille tuomioistuimessa Yhdistyneessä kuningaskunnassa.
- 22 B pyysi 9.10.2014 ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta hylkäämään A:n jättämän avioerohakemuksen tai poistamaan sen rekisteristä siitä syystä, että ranskalaisten tuomioistuinten toimivalta oli yksiselitteisesti ja kiistattomasti ratkaistu asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että panemalla ranskalaisissa tuomioistuimissa vireille avioerohakemuksia B pyrki estämään sen, että A voisi aloittaa avioeromenettelyn Yhdistyneessä kuningaskunnassa. B ei siis ollut luopunut asumuserohakemuksestaan ennen avioerohakemuksen tekemistä Ranskassa välttääkseen sen, että A voisi näihin kahteen hakemukseen liittyvien menettelyjen välillä pätevästi jättää avioerohakemuksen Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja saada tämän jäsenvaltion tuomioistuimelta ratkaisun kaikista avioeroon liittyvistä kysymyksistä, myös omaisuudesta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan B käytti prosessuaalisilla valinnoillaan väärin asetukseen N:o 2201/2003 perustuvia oikeuksiaan Euroopan unionin lainsäätäjän tarkoituksen vastaisesti.
- 24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että B ei ole toteuttanut käytännöllisesti katsoen mitään toimia asumuseromenettelyssä, ja pohtii, voidaanko näissä olosuhteissa katsoa, että kysymys ranskalaisen tuomioistuimen toimivallasta on asetuksen 19 artiklan 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu tavoin ”ratkaistu”.
- 25 Tässä tilanteessa High Court of Justice (England & Wales), Family Division päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Mitä merkitsee ’ratkaistu’ sovellettaessa [asetuksen N:o 2201/2003] 19 artiklan 1 ja 3 kohtaa olosuhteissa, joissa
- a) hakija ei siinä tuomioistuimessa, jossa asia on ensin pantu vireille (ensimmäinen menettely), toteuta asian ensimmäisen tuomioistuin käsittelyn jälkeen käytännöllisesti katsoen mitään toimenpiteitä ensimmäisessä menettelyssä, eikä etenkään jätä haastetta (assignation) hakemuksen (requête) raukeamiselle asetetussa määräajassa, mistä on seurauksena, että ensimmäinen menettely raukeaa ratkaisemattomana ajan kulumisen vuoksi ja ensimmäiseen menettelyyn sovellettavan paikallisen (Ranskan) lainsäädännön mukaisesti eli 30 kuukautta ensimmäisen sovittelustunnon jälkeen
 - b) ensimmäinen menettely raukeaa hyvin pian (kolme päivää) sen jälkeen, kun tuomioistuimessa, jossa asia on myöhemmin pantu vireille, on aloitettu menettely Englannissa, mistä on seurauksena, että ei ole olemassa Ranskassa annettua tuomiota, eikä vaaraa ensimmäisessä ja toisessa menettelyssä annettavista ristiriitaisista tuomioista, ja
 - c) kun otetaan huomioon, että Yhdistyneen kuningaskunnan aikavyöhykkeen ansiosta ensimmäisen menettelyn hakija voi ensimmäisen menettelyn raukeamisen jälkeen aina panna vireille avioeromenettelyn Ranskassa ennen kuin [käsiteltävän asian] hakija voi panna vireille avioeromenettelyn Englannissa?

- 2) Erityisesti merkitseekö 'ratkaistu' sitä, että ensimmäisen menettelyn hakijan on asianmukaisella huolellisuudella ja joutuisuudella toteutettava toimenpiteitä ensimmäisen menettelyn edistämiseksi, jotta riita ratkaistaan (joko tuomioistuimessa tai sovinnon kautta), vai voiko ensimmäisen menettelyn hakija sen jälkeen, kun hän on varmistanut toimivaltaisen tuomioistuimen [asetuksen N:o 2201/2003] 3 artiklan ja 19 artiklan 1 kohdan nojalla, vapaasti olla toteuttamatta mitään merkityksellisiä toimenpiteitä ensimmäisen menettelyn ratkaisemiseksi ja näin ollen vapaasti varmistaa, että toinen menettely keskeytyy ja koko riita-asia ajautuu umpikujaan?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kysymyksillään, joita on syytä tarkastella yhdessä, selvittää siltä osin kuin kyse on avioeroa ja asumuseroa koskevista menettelyistä samojen asianosaisten välillä kahden jäsenvaltion tuomioistuimissa, onko asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 ja 3 kohtaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa menettely tuomioistuimessa, jossa asia on ensin pantu vireille ensimmäisessä jäsenvaltiossa, on rauennut sen jälkeen, kun asia on pantu vireille toisessa tuomioistuimessa toisessa jäsenvaltiossa, on katsottava, että kysymystä tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivallasta ei ole ratkaistu. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee erityisesti, onko tähän kysymykseen vastaamisen kannalta merkitystä sillä, että kyseinen raukeaminen tapahtui juuri ennen kolmannen menettelyn vireillepanoa eräässä ensimmäisen jäsenvaltion tuomioistuimessa; ensimmäisen menettelyn hakijan käyttäytymisellä, erityisesti sillä, että hän ei ole toiminut joutuisasti; ja sillä, että asianomaisten jäsenvaltioiden välillä on aikaero, joka mahdollistaa sen, että asia voidaan panna vireille ensimmäisen jäsenvaltion tuomioistuimissa ennen toisen jäsenvaltion tuomioistuimia.
- 27 On aluksi todettava, että asetuksen N:o 2201/2003 19 artikla on sanamuodoltaan hyvin samankaltainen kuin asetuksen N:o 44/2001 27 artikla, jolla korvattiin Brysselin yleissopimuksen 21 artikla, ja että sillä otetaan käyttöön mekanismi, joka vastaa kahdessa viimeksi mainitussa artiklassa vireilläolovaikutustilanteiden varalta vahvistettua. On siis otettava huomioon unionin tuomioistuimen viimeksi mainittujen osalta esittämät pohdinnat.
- 28 Tältä osin on huomattava, että samalla tavoin kuin asetuksen N:o 44/2001 27 artiklaa ja Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklaan sisältyvää käsitettä ratkaistu toimivalta tulkittava itsenäisesti käyttäen perustana sen toimen järjestelmää ja tavoitteita, johon se kuuluu (ks. vastaavasti tuomio Shearson Lehman Hutton, C-89/91, EU:C:1993:15, 13 kohta sekä tuomio Cartier parfums-lunettes ja Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, 32 kohta).
- 29 Siltä osin kuin kyse on asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa vahvistettujen vireilläolovaikutusta koskevien sääntöjen tarkoituksesta, on huomautettava, että näillä säännöillä pyritään välttämään rinnakkaiset oikeudenkäynnit eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa ja näistä mahdollisesti seuraavat keskenään ristiriitaiset ratkaisut (ks. tuomio Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, 64 kohta). Tämän vuoksi unionin lainsäätäjä halusi ottaa käyttöön selkeän ja tehokkaan järjestelmän vireilläolovaikutustilanteiden ratkaisemiseksi (ks. analogisesti asetuksen N:o 44/2001 osalta tuomio Cartier parfums-lunettes ja Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, 40 kohta).
- 30 Kuten asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 ja 3 kohdassa käytetyistä ilmauksista "tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu" ja "tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu" käy ilmi, tämä järjestelmä perustuu siihen ajalliseen järjestykseen, jossa asiat on pantu vireille tuomioistuimissa.
- 31 Sen ajankohdan määrittämiseksi, jolloin asian katsotaan tulleen vireille tuomioistuimessa, ja samalla sen määrittämiseksi, missä tuomioistuimessa se on ensin pantu vireille, on nojaututtava asetuksen 16 artiklaan, jonka otsikko on "Asian paneminen vireille tuomioistuimessa".

- 32 Kyseisessä 16 artiklassa säädetään, että asian katsotaan tulleen vireille tuomioistuimessa sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä tehdyn valinnan mukaan joko ajankohtana, jona haastehakemus tai vastaava asiakirja jätetään tuomioistuimeen, tai jos asiakirja on annettava tiedoksi ennen sen jättämistä tuomioistuimeen, ajankohtana, jona toimivaltainen viranomainen ottaa sen vastaan. Asian katsotaan kuitenkin tulleen vireille vain edellyttäen, että kantaja ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä toimiin, joita häneltä edellytetään ensimmäisessä vaihtoehdossa asiakirjan antamiseksi tiedoksi vastaajalle tai toisessa vaihtoehdossa asiakirjan jättämiseksi tuomioistuimeen.
- 33 Sen ratkaisemiseksi, onko kyseessä vireilläolovaikutustilanne, on todettava, että asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 kohdan sanamuodosta seuraa, että toisin kuin siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa sovellettavissa asetuksen N:o 44/2001 27 artiklan 1 kohdan säännöissä avioliittoa koskevissa asioissa ei edellytetä, että eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetuilla kanteilla on sama peruste ja kohde. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 76 kohdassa, on niin, että vaikka kanteiden on koskettava samoja asianosaisia, niillä voi olla eri kohde, kunhan ne koskevat asumuseroa, avioeroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista. Tätä tulkintaa tukee asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 ja 2 kohdan vertailu, joka osoittaa, että vain vanhempainvastuuta koskevia kanteita koskevan 2 kohdan soveltamisen edellytykseksi asetetaan se, että vireille pannuilla kanteilla on sama kohde ja peruste. Näin ollen vireilläolovaikutustilanne voi olla olemassa silloin, kun kahden eri jäsenvaltion tuomioistuimissa on pantu vireille – kuten pääasiassa – asumuseromenettely yhdessä ja avioeromenettely toisessa tai kun molemmissa on pantu vireille avioerohakemus.
- 34 Tällaisissa olosuhteissa ja kun asianosaiset ovat samat, mainitun asetuksen 19 artiklan 1 kohdasta seuraa, että tuomioistuimen, jossa asia on pantu myöhemmin vireille, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivaltainen. Tältä osin on katsottava, että unionin tuomioistuimen tulkinta asetuksen N:o 44/2001 27 artiklasta pätee myös asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 kohtaan. Jotta tämän asetuksen 19 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tavoin on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille, on toimivaltainen, on riittävää, ettei tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille, ole omasta aloitteestaan todennut toimivaltansa puuttumista, eikä yksikään asianosainen ole kiistänyt sen toimivaltaisuutta siihen mennessä, kunnes esitetään kannanotto, joka sen kansallisessa oikeudessa katsotaan ensimmäiseksi aineellista kysymystä koskevaksi puolustautumistoimeksi tässä tuomioistuimessa (ks. analogisesti tuomio *Cartier parfums-lunettes* ja *Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, 44 kohta).
- 35 Kun tämä toimivalta katsotaan ratkaistuksi asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan sääntöjen valossa, tuomioistuimen, jossa asia on myöhemmin pantu vireille, on jätettävä asia tutkimatta asetuksen 19 artiklan 3 kohdan mukaisesti sen tuomioistuimen toimivallan vuoksi, jossa asia on ensin pantu vireille.
- 36 Tässä tapauksessa ensimmäisessä menettelyssä eli B:n 30.3.2011 vireille panemassa asumuseromenettelyssä tribunal de grande instance de Nanterren perheasioiden tuomarin 15.12.2011 sovittelun tuloksettomuudesta antamasta määräyksestä käy ilmi, että tämän tuomioistuimen toimivaltaa ja tämän vireillepanon sääntöjenmukaisuutta ei ole kiistetty.
- 37 On kuitenkin niin, että jotta kyseessä olisi vireilläolovaikutustilanne, samojen asianosaisten välisten ja avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien menettelyjen on oltava samanaikaisesti vireillä eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa. Kun kaksi menettelyä on pantu vireille eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, toisen niistä rautessa poistuu vaara ristiriitaisista tuomioista ja samalla asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa tarkoitettu vireilläolovaikutustilanne. Tästä seuraa, että vaikka tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivalta olisi ratkaistu ensimmäisen menettelyn kuluessa, vireilläolovaikutustilannetta ei enää ole, ja näin ollen tätä toimivaltaa ei ole ratkaistu.

- 38 Tilanne on tällainen, kun menettely raukeaa tuomioistuimessa, jossa asia on ensin pantu vireille. Tässä tapauksessa tuomioistuimesta, jossa asia on myöhemmin pantu vireille, tulee raukeamisajankohtana tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille.
- 39 Pääasia näyttää koskevan tällaista tilannetta.
- 40 Tribunal de grande instance de Nanterren perheasioiden tuomarille oli näet jo tehty asumuserohakemus, kun Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimessa pantiin 13.6.2014 vireille avioeromenettely, mikä johti siihen, että kyseessä oli vireilläolovaikutustilanne 16.6.2014 keskiyöhön asti. Tämän ajankohdan jälkeen eli 17.6. klo 00.00 oli niin, että koska menettely ranskalaisessa tuomioistuimessa, jossa asia oli ensin pantu vireille, raukesi sen vuoksi, että kyseisen tuomioistuimen sovittelun tuloksettomuudesta antaman määräyksen sisältämät määräykset lakkasivat olemasta voimassa, yksin Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimessa, jossa asia pantiin vireille 13.6.2014, oli edelleen vireillä yhtä asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista aloista koskeva asia. Avioeromenettelyn vireillepano ranskalaisessa tuomioistuimessa 17.6.2014 tapahtui sen jälkeen, kun menettely oli pantu vireille mainitussa Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimessa. Kun otetaan huomioon asetukseen sisältyvät aikajärjestystä koskevat säännöt, on todettava, että tästä tapahtumasarjasta seuraa, että mainitusta Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimesta tuli, jollei asetuksen 16 artiklaan sisältyvistä vireillepanon sääntöjenmukaisuutta koskevista säännöistä muuta johdu, tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille.
- 41 On täsmennettävä, että se, että ranskalaisessa tuomioistuimessa oli vireillä toinen menettely ajankohtana, jolloin vireillepano Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimessa tapahtui eli 13.6.2014, ei millään tavoin estä sitä, että vireillepano viimeksi mainitussa voi tapahtua pätevästi asetuksen 16 artiklan sääntöihin nähden.
- 42 Näin ollen edellä 40 kohdassa kuvatun kaltaisessa tilanteessa, jossa asumuseromenettely ranskalaisessa tuomioistuimessa raukeaa lakisääteisten määräaikaisten päättyessä, vireilläolon kriteerit eivät enää täyty tämän raukeamisen ajankohdasta lukien, ja näin ollen on katsottava, että kyseisen tuomioistuimen toimivaltaa ei ole ratkaistu.
- 43 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen menettelyn hakijan käyttäytymisellä, erityisesti sillä, että hän ei mahdollisesti ole toiminut joutuisasti, ei ole merkitystä ratkaistaessa, onko tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivalta ratkaistu.
- 44 Siltä osin kuin kyse on asianomaisten jäsenvaltioiden välisestä aikaerosta, joka mahdollisti hakemuksen tekemisen Ranskassa aiemmin kuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja joka voi saattaa tietyt hakijat, kuten A:n, epäsuotuisaan asemaan, on todettava, että sen lisäksi, että aikaero ei näytä toimivan pääasian kaltaisessa asiassa tällaista hakijaa vastaan, se ei missään tapauksessa voi tehdä tyhjäksi asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklassa vahvistettujen vireilläolovaikutusta koskevien sääntöjen, jotka yhdessä asetuksen 16 artiklaan sisältyvien sääntöjen kanssa perustuvat aikaprioriteettiin, soveltamista.
- 45 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että siltä osin kuin kyse on avioeroa ja asumuseroa koskevista menettelyistä samojen asianosaisten välillä kahden jäsenvaltion tuomioistuimissa, asetuksen N:o 2201/2003 19 artiklan 1 ja 3 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa menettely tuomioistuimessa, jossa asia on ensin pantu vireille ensimmäisessä jäsenvaltiossa, on rauennut sen jälkeen, kun asia on pantu vireille toisessa tuomioistuimessa toisessa jäsenvaltiossa, vireilläolovaikutuksen kriteerit eivät enää täyty ja että näin ollen on katsottava, että tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivaltaisuutta ei ole pidettävä ratkaistuna.
- 46 Merkitystä ei ole sillä, että kyseinen raukeaminen tapahtui juuri ennen kolmannen menettelyn vireillepanoa ensimmäisen jäsenvaltion tuomioistuimessa.

- 47 Merkitystä ei ole myöskään sillä, miten ensimmäisen menettelyn hakija käyttäytyy – erityisesti sillä, että hän ei ole toiminut joutuisasti –, eikä sillä, että asianomaisten jäsenvaltioiden välillä on aikaero, joka mahdollistaa sen, että asia voidaan panna vireille aiemmin ensimmäisen jäsenvaltion kuin toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa.

Oikeudenkäyntikulut

- 48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Siltä osin kuin kyse on samojen asianosaisten välillä avioeroa ja asumuseroa koskevista menettelyistä kahden jäsenvaltion tuomioistuimissa, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 19 artiklan 1 ja 3 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa menettely tuomioistuimessa, jossa asia on ensin pantu vireille ensimmäisessä jäsenvaltiossa, on rauennut sen jälkeen, kun asia on pantu vireille toisessa tuomioistuimessa toisessa jäsenvaltiossa, vireilläolovaikutuksen kriteerit eivät enää täyty, ja näin ollen on katsottava, että tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, toimivaltaisuutta ei ole pidettävä ratkaistuna.

Allekirjoitukset